

**ÁRSSKÝRSLA
HÆSTARÉTTAR ÍSLANDS
2019**

Inngangur

Hér getur að líta ársskýrslu Hæstaréttar Íslands. Í henni er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins á árinu 2019. Eins og undanfarin ár er skýrslan einungis birt á heimasíðu réttarins.

Frá því að Hæstiréttur var stofnaður árið 1920 og til ársloka 2017 gegndi hann tvíþættu hlutverki, var annars vegar áfrýjunardómstóll og hins vegar fordæmisgefandi dómstóll. Hinn 1. janúar 2018 tóku gildi ný lög um dómstóla nr. 50/2016. Samkvæmt þeim var dómstólaskipan landsins breytt og stofnað nýtt millidómstig, Landsréttur, sem tók við því hlutverki Hæstaréttar að vera áfrýjunardómstóll. Hlutverk Hæstaréttar verður því í framtíð að vera fordæmisgefandi dómstóll.

28. febrúar 2020

Þorsteinn A. Jónsson
skrifstofustjóri
Hæstaréttar Íslands

Ný mál árið 2019

Ný dómstólaskipan tók gildi 1. janúar 2018 og samkvæmt breytingum á réttarfarslögjöf sem öðlaðist gildi sama dag verður meginreglan sú framvegis verður ekki unnt að kæra eða áfrýja málum til Hæstaréttar nema að fengnu leyfi réttarins. Í undantekningartilvikum er þó unnt að kæra úrskurði Landsréttar til Hæstaréttar án leyfis.

Beiðnir um áfrýjunar- eða kæruleyfi árið 2019

Á árinu 2019 bárust 162 beiðnir um kær- eða áfrýjunarleyfi og skiptast beiðnirnar þannig eftir því hvort beðið var um áfrýjunarleyfi vegna einkamáls, sakamáls eða kæruleyfi. Til samanburður eru tölur frá árinu 2018.

	2018	2019
Áfrýjunarleyfi - einkamál	33	99
Áfrýjunarleyfi - sakamál	14	34
Kæruleyfi	22	29
Alls	69	162

Hér fyrir neðan er yfirlit yfir afgreiðslur á beiðnum um áfrýjunar- og kæruleyfi og lykilorð afgreiddra beiðna.

Áfrýjunarleyfi – einkamál – afgreiddar beiðnir

	2018	2019
Fjöldi beiðna	33	95
Samþykkt	12	36
Hafnað	17	59
Fellt niður	0	0
Óafgreitt í árslok	4	8

Lykilorð samþykktra beiðna um áfrýjunarleyfi í einkamálum voru:

	2018	2019
Áminning	0	1
EES - samningurinn	0	1
Endurgr. ofgreidds fjár	0	1
Erfðafesta	0	1
Fiskveiðistjórn	0	1
Forkaupsréttur	0	3
Forsjársvipting	1	2
Friðhelgi einkalífs	1	1
Fullnaðarkvittun	0	1
Hlutafélag	0	1
Hluthafasamkomulag	1	0
Húftrygging	0	1
Innherjaupplýsingar	0	1
Kjarasamningur	1	0
Kvöð	0	1
Málfefni fatlaðra	0	1
Ógilding samnings	0	3
Reglugerðarheimild	5	0
Skuldabréf	1	0
Skaðabætur	2	7
Skipulag	0	1
Tómlæti	0	2
Verksamningur	0	4
Vörumerki	0	1
Þriðjamannslöggerningur	0	1

Áfrýjunarleyfi – sakamál – afgreiddar beiðnir

	2018	2019
Fjöldi beiðna	14	33
Samþykkt	1	1
Hafnað	13	32
Felld niður	0	0
Óafgreitt í árslok	0	1

Lykilorð samþykkrar beiðni um áfrýjunarleyfi í sakamálum var:

	2018	2019
Dómari	1	0
Kynferðisbrot	0	1

Kæruleyfi – afgreiddar beiðnir

	2018	2019
Fjöldi beiðna	22	29
Samþykkt	2	4
Hafnað	13	25
Fellt niður	3	0
Óafgreitt í árslok	4	4

Lykilorð samþykkrar beiðna um kæruleyfi voru:

	2018	2019
Fjárnám	1	0
Gjaldprotaskipti	0	2
Innsetningargerð	0	1
Nauðungarsala	1	0
Þinglýsing	0	1

Af 162 beiðnum um áfrýjunar- og kæruleyfi voru 149 beiðnir afgreiddar á árinu 2019. Af þeim voru 40 samþykktar eða 24,7%. Alls voru 13 beiðnir óafgreiddar í árslok 2019.

Ný mál árið 2019

Hér fyrir neðan er yfirlit yfir fjölda skráðra mála á árinu 2019. Málunum er skipt upp í áfrýjuð einkamál, áfrýjuð sakamál, kærð einkamál og kærð sakamál. Til samanburðar eru tölur frá árinu 2018.

	2018	2019
Áfrýjuð einkamál	12	36
Áfrýjuð sakamál	5	3
Kærð einkamál	16	16
Kærð sakamál	5	3
	38	58

Hér að framan kom fram að einungis ein beiðni um áfrýjun sakamáls hefði verið samþykkt, en hér segir að 3 sakamál hafi verið skráð. Tvö málanna eru mál þar sem beiðni um endurupptöku hefur verið samþykkt af endurupptökunefnd.

Dómar í nýskráðum málum á árinu 2019

Á árinu 2019 voru kveðnir upp 50 dómar. Um síðustu áramót voru 18 af þessum málum óafgreidd. Dómum er skipt upp eftir því hvort um sé að ræða áfrýjuð einkamál, áfrýjuð sakamál, kærð einkamál eða kærð sakamál.

	2018	2019
Áfrýjuð einkamál	0	27
Áfrýjuð sakamál	1	2
Kærð einkamál	12	18
Kærð sakamál	5	3
	18	50

Lykilorð í dæmdum áfrýjuðum einkamálum voru:

	2018	2019
Endurupptaka	0	1
Erfðafesta	0	1
Fasteign	0	1
Forkaupsréttur	0	2
Forsjársvipting	0	1
Friðhelgi einkalífs	0	1
Innherjaupplýsingar	0	1
Líkamstjón	0	2
Málefni fatlaðra	0	1
Miskabætur	0	1
Ráðningarsamningur	0	2
Skaðabætur	0	5
Skipting félags	0	1
Túlkun sammings	0	1
Vanefnd	0	1
Verksamningur	0	3
Vörumerki	0	1
Ærumeiðingar	0	1

Lykilorð í dæmdum áfrýjuðum sakamálum voru:

	2018	2019
Dómari	1	
Endurupptaka		2

Lykilorð í dæmdum kærðum einkamálum voru:

	2018	2019
Aðfarargerð	0	1
Endurupptaka	1	0
Félagsdómur	1	2
Fjárnám	0	1
Frávísunarúrskurður staðfestur	2	0
Gjaldþrotaskipti	0	2
Hæfi dómara	1	1
Kæruheimild	4	0
Lögvarðir hagsmunir	0	6
Málkostnaðartrygging	1	1
Málkostnaður	0	1
Nauðungarsala	1	1
Reglugerðarheimild	0	1
Stjórnvaldsákvörðun	1	0
Þinglýsing	0	1

Lykilorð í dæmdum kærðum sakamálum voru:

	2018	2019
Gæsluvarðhald	1	1
Hæfi dómara	2	0
Kæruheimild	2	1
Vanhæfi	0	1

Dómarar

Frá stofnun Hæstaréttar hafa 50 einstaklingar verið skipaðir í embætti hæstaréttardómara. Þar af voru 7 dómarar skipaðir á árunum 2010 - 2019. Á árunum 2000 – 2009 voru 6 dómarar skipaðir í embætti, 16 dómarar á árunum 1980-1999, 10 dómarar á árunum 1960-1979, en einungis hlutu 11 dómarar skipun á þeim 40 árum sem liðu frá stofnun réttarins árið 1920 til ársins 1959. Helgast þessi fjölgun á skipunum hæstaréttardómara meðal annars af því að reglur um fjölda hæstaréttardómara hafa breyst í gegnum tíðina. Þegar Hæstiréttur Íslands var stofnaður skyldi dómstjóri og fjórir meðdómendur skipa dóminn. Mátti þá eigi setja dóm með færri dómendum en fimm. Dómurum við Hæstarétt var fækkað í þrjá með lögum nr. 37/1924. Með lögum nr. 111/1935 var dómurum aftur fjölgað í 5, en þeir skyldu þó aðeins vera 3, þangað til fé yrði veitt í fjárlögum til fjölgunar dómurum. Komst það til framkvæmda árið 1945. Dómurum var fjölgað með lögum nr. 42/1973 í 6, en 5 dómarar skyldu þá skipa dóm. Þó var heimilt að 3 dómarar dæmdu í málum við tiltekin skilyrði. Með lögum nr. 24/1979 var dómurum fjölgað í 7 og með lögum nr. 67/1982 var dómurum fjölgað í 8. Með lögum nr. 39/1994 var dómurum síðan fjölgað í 9. Með lögum nr. 12/2011 var dómurum fjölgað tímabundið í 12. Frá 1. mars 2014 voru dómararnir aftur orðnir 9. Með lögum nr. 37/2015 var dómurum fjölgað tímabundið í 10. Með lögum nr. 50/2016 var dómurum fækkað í 7 án þess þó að raska stöðu þeirra sem þegar höfðu verið skipaðir eða settir. Á árinu 2019 höfðu eftirtaldir dómarar fasta skipun í embætti hæstaréttardómara:

Benedikt Bogason hæstaréttardómari (í leyfi til 28.02.2019)
Greta Baldursdóttir hæstaréttardómari
Helgi I. Jónsson hæstaréttardómari
Karl Axelsson hæstaréttardómari
Markús Sigurbjörnsson hæstaréttardómari (til 30.09.2019)
Ólafur Börkur Þorvaldsson hæstaréttardómari
Viðar Már Matthíasson hæstaréttardómari (til 30.09.2019)
Þorgeir Örlygsson hæstaréttardómari.

Á árinu 2016 var Þorgeir Örlygsson kjörinn forseti Hæstaréttar til fimm ára frá 1. janúar 2017 og Helgi I. Jónsson varaforseti.

Aðrir starfsmenn Hæstaréttar

Á árinu 2019 störfuðu alls 11 aðrir starfsmenn hjá Hæstarétti Íslands.

Björn Hólm Magnússon dómvörður (hlutastörf í júlí og ágúst 2019)
Gunnlaugur Geirsson aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 31. ágúst 2019)
Hilda Valdemarsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 17. apríl 2019)
Jóhanna Margrét Einarsdóttir ritari (frá 1. júní til 31. ágúst 2019)
Kristín Ísleifsdóttir ritari
Kristján Ólason dómvörður
Snædís Björt Agnarsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 18. mars 2019)
Sólveig Bjarnadóttir bókasafns- og upplýsingafræðingur
Teitur Már Sveinsson aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 15. mars 2019)
Tinna Björk Kristinsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Þorsteinn A. Jónsson skrifstofustjóri

Varadómarar

Eftirtaldir varadómarar voru kallaðir til starfa á árinu 2019:

Árni Kolbeinsson fyrrverandi hæstaréttardómari
Ása Ólafsdóttir prófessor
Eggert Óskarsson fyrrverandi héraðsdómari
Garðar Gíslason fyrrverandi hæstaréttardómari
Gunnlaugur Claessen fyrrverandi hæstaréttardómari
Haraldur Henrysson fyrrverandi hæstaréttardómari
Ingibjörg K. Benediksdóttir fyrrverandi hæstaréttardómari

Heimasíða Hæstaréttar

Dómar Hæstaréttar hafa verið aðgengilegir almenningi á heimasíðu réttarins frá janúar 1999. Í upphafi árs 2004 voru síðan gerðar breytingar á heimasíðunni með það að markmiði að auðvelda og einfalda aðgengið enn frekar. Á heimasíðunni eru auk dóma réttarins upplýsingar um afgreiðslu á málskotsbeiðnum, dagskrá réttarins, skráð mál og fréttir sem tengjast starfsemi réttarins. Þá eru þar ýmsar almennar upplýsingar er varða starfsemi réttarins.

Hinn 11. júlí 2016 opnaði Hæstiréttur Íslands nýja vefsíðu sem var fyrsta heildstæða endurskoðun heimasíðunnar frá því að hún var tekin í notkun árið 1999. Markmiðið með nýjum vef var að auðvelda og einfalda aðgengið enn frekar. Auk breytinga á útliti og aðgengi var leitin á vefsíðunni bætt og ítarlegri upplýsingar skráðar um hvert mál. Þá er heimasíðan orðin skjalanleg og nýtist því í snjalltækjum.

Á meðal nýjunga er svokölluð vöktun. Lögmenn og aðrir sem vilja fylgjast með málum eða dagskrá réttarins geta sett viðkomandi mál, eitt eða fleiri, í vöktun. Vöktunin felur í sér að tölvupóstur berst á skráð netfang þegar breytingar verða á stöðu mála, t.d. þegar mál er sett á dagskrá, breyting verður á málflutningsdegi, mál er tekið af dagskrá eða mál fær uppkvaðningardag. Einu sinni á sólarhring eru þessar breytingar uppfærðar

og tölvupóstur sendur. Dagskrárupplýsingar einstakra mála er einnig hægt að bæta við eða færa inn í dagatöl. Málflytjendum er hægt að fletta upp í fellilista inni á dagskráarsvæðinu eftir völdum tímabilum.

Dómasafn Hæstaréttar

Samkvæmt 2. mgr. 20. gr. laga nr. 50/2016 um dómstóla skulu dómar Hæstaréttar gefnir út, en um tilhögun útgáfunnar fer eftir ákvörðun Hæstaréttar að höfðu samráði við dómstólasýsluna. Dómasafn Hæstaréttar var gefið út á prenti frá því rétturinn tók til starfa árið 1920 og til ársins 2006. Vegna kostnaðar og fárra áskrifenda eru ekki líkur á að dómar réttarins verði aftur gefnir út í prentuðu formi. Eins og fram hefur komið eru dómar Hæstaréttar frá 1. janúar 1999 einnig birtir á vefsíðu réttarins.

Bæklingur Hæstaréttar

Gefinn er út á vegum Hæstaréttar litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og dómhúsið við Arnarhól kynnt. Bæklingurinn er gefinn út á íslensku og ensku og er fánlegur endurgjaldslaust á skrifstofu Hæstaréttar.

Ársskýrsla Hæstaréttar

Á vegum Hæstaréttar voru á árunum 1999 – 2004 gefnar út prentaðar ársskýrslur, en þar er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins fyrir hvert ár. Þessar ársskýrslur er einnig að finna á heimasíðu réttarins. Frá árinu 2005 hefur ársskýrslan ekki verið gefin út í prentuðu formi heldur einungis birt á heimasíðu réttarins.

Réttur til að flytja mál fyrir Hæstarétti

Samkvæmt 1. mgr. 10. gr. a í lögum um lögmenn nr. 77/1998, sbr. 60. gr. laga nr. 117/2016, öðlast menn rétt til að flytja mál fyrir Hæstarétti með því að hafa haft réttindi til að flytja mál fyrir Landsrétti í þrjú ár og að hafa flutt 15 mál fyrir Landsrétti, þar af a.m.k. 10 einkamál.

Fyrir gildistöku framangreindra lagabreytinga skyldi sá sem öðlast vildi réttindi til að vera hæstaréttarlögmaður m.a. sýna fram á það með prófraun, sem fólst í munnlegum flutningi fjögurra mála, sem flutt voru í Hæstarétti fyrir fimm eða sjö dómurum, þar af a.m.k. tveggja einkamála, að hann væri hæfur til að öðlast réttindin. Þetta fyrirkomulag öðlaðist gildi 1. nóvember 2004 og gildi til 31. desember 2017.

Gestakomur

Á hverju ári koma fjölmargir gestir í heimsókn í húsnæði Hæstaréttar til að hlusta á málflytning, vera viðstaddir dómsuppsögu, skoða húsnæði réttarins eða koma í heimsókn í skipulögðum hópum og fá leiðsögn þar sem húsnæði réttarins er sýnt og sagt frá starfsemi réttarins. Á árinu 2019 voru þessir gestir 1.302. Hér eru ekki taldir málflytjendur eða aðrir sem eiga erindi við afgreiðslu réttarins eða starfsmenn.

Tilnefningar

Á hverju ári tilnefnir eða skipar Hæstiréttur Íslands í stjórnir, ráð og nefndir á grundvelli laga. Eftirfarandi er yfirlit yfir tilnefningar og skipanir réttarins á árinu 2019.

20. febrúar 2019

Fjölmiðlanefnd.

Aðalfulltrúi:

María Rut Bjarnadóttir lögfræðingur

15. mars 2019

Kærunefnd útboðsmála.

Eiríkur Jónsson prófessor og

Auður Finnbogadóttir viðskiptafræðingur

27. mars 2019

Yfirfasteignamatsnefnd.

Axel Hall lektor

Ásgeir Jónsson dósent

Áslaug Árnadóttir lögmaður

Björn Jóhannesson lögmaður

Guðríður Friðriksdóttir verkfræðingur

Guðrún Dröfn Gunnarsdóttir verkfræðingur

Ingi Tryggvason lögmaður

Runólfur Gunnlaugsson viðskiptafræðingur og löggiltur fasteignasali

Sigurður Jóhannesson forstöðumaður Hagfræðistofnunar

Valgerður Sólnes lektor

1. apríl 2019

Kærunefnd útboðsmála.

Varamenn:

Hildur Briem héraðsdómari

Hersir Sigurgeirsson dósent

21. maí 2019

Matsnefnd samkvæmt 44. gr. laga um lax- og silungsveiði nr. 61/2006.

Aðalmaður:

Ásgeir Magnússon dómstjóri

Varamaður:

Arnbjörg Sigurðardóttir settur héraðsdómari

4. júní 2019

Dómnefnd samkvæmt 1. mgr. 11. gr. laga um dómstóla nr. 50/2016 – ad hoc.

Stefán Már Stefánsson fyrrverandi prófessor formaður.

10. október 2019

Dómnefnd samkvæmt 1. mgr. 11. gr. laga um dómstóla nr. 50/206 – ad hoc.

Viðir Smári Petersen lögmaður

21. október 2019

Dómnefnd samkvæmt 1. mgr. 11. gr. laga um dómstóla nr. 50/2016 – ad hoc.

Reimar Pétursson lögmaður

12. nóvember 2019

Félagsdómur.

Aðalmenn:

Arnfríður Einarsdóttir landsréttardómari, forseti Félagsdóms

Guðni Haraldsson lögmaður

Varamenn:

Kjartan Bjarni Björgvinsson, héraðsdómari, varaforseti Félagsdóms

Ragnheiður Harðardóttir landsréttardómari

Tilnefningar til ráðherra:

Ásmundur Helgason landsréttardómari

Kolbrún Benediktsdóttir varahéraðssaksóknari

Kristinn Halldórsson héraðsdómari

21. nóvember 2019

Áfrýjunarnefnd samkvæmt 2. mgr. 13. gr. laga um stöðu, stjórn og starfshætti

þjóðkirkjunnar nr. 78/1997.

Aðalmenn:

Jóhannes Karl Sveinsson lögmaður, formaður

Halla Bergþóra Björnsdóttir lögreglustjóri

Hildur Briem héraðsdómari

Varamenn:

Óskar Sigurðsson lögmaður

Edda Andradóttir lögmaður

Jón Höskuldsson dómstjóri

11. desember 2019

Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála.

Aðalmenn:

Þorsteinn Þorsteinsson sérfræðingur
Hildigunnar Haraldsdóttir arkitekt
Geir Oddsson
Þorsteinn Sæmundsson jarðfræðingur
Kristín Svavarsdóttir sérfræðingur
Ásgeir Magnússon dómstjóri
Aðalheiður Jóhannsdóttir prófessor

Varamenn:

Sigurður Erlingsson prófessor
Hörður Harðarson arkitekt
Helga Jóhanna Bjarnadóttir sviðsstjóri
Freysteinn Sigmundsson jarðeðlisfræðingur
Jón Ólafsson prófessor emeritus
Hólmfríður Grímsdóttir héraðsdómari
Kristín Benediktsdóttir dósent

Almennar upplýsingar

Samkvæmt 10. gr. dansk-íslensku sambandslaganna nr. 39/1918 skyldi Hæstiréttur Danmerkur hafa á hendi æðsta dómssvald í íslenskum málum, þar til Ísland kynni að ákveða að stofna æðsta dómstól í landinu sjálfu. Þessi heimild var notuð umsvifalaust og var Hæstiréttur Íslands stofnaður með lögum nr. 22/1919 um hæstarétt. Samhliða því að dómssvald Hæstaréttar Danmerkur var afnumið var Landsyfirrétturinn, sem settur hafði verið á stofn árið 1800, lagður niður. Hæstiréttur Íslands tók til starfa í ársbyrjun 1920 en fyrsta þinghald hans var haldið 16. febrúar 1920 og hefur sá dagur síðan verið talinn afmælisdagur Hæstaréttar.

Um Hæstarétt gilda lög nr. 50/2016 um dómstóla. Samkvæmt 1. gr. þeirra laga er Hæstiréttur Íslands æðsti dómstóll landsins og hefur aðsetur í Reykjavík. Dómþing skulu haldin í Reykjavík nema sérstök ástæða sé til annars.

Málum verður skotið til Hæstaréttar með tvenns konar hætti: Annars vegar með áfrýjun máls og hins vegar með kæru. Með áfrýjun er átt við það, að lokaúrlausn Landsréttar, í undantekningartilvikum héraðsdóms, sé skotið til Hæstaréttar til endurskoðunar. Máli verður ekki áfrýjað til Hæstaréttar nema að fengnu leyfi réttarins.

Með kæru er almennt átt við það, að úrlausn Landsréttar, sem ekki bindur enda á mál að efni til og yfirleitt er í formi úrskurðar eða ákvörðunar, sé skotið til Hæstaréttar. Í sumum tilvikum verður þó endanlegum úrlausnum Landsréttar skotið til Hæstaréttar með kæru, en ekki með áfrýjun, einkum úrlausnum sem varða gildi svokallaðra fullnustugerða sýslumanna, t.d. aðfarargerða og nauðungarsölu. Úrlausnir Landsréttar verða aðeins kærðar til Hæstaréttar að fengnu kæruleyfi réttarins nema í undantekningartilvikum.

Samkvæmt ákvörðun forseta Hæstaréttar taka fimm dómarar hverju sinni þátt í meðferð máls fyrir Hæstarétti. Í sérlega mikilvægum málum getur forseti ákveðið að sjö dómarar skipi dóm. Áfrýjuð mál eru almennt flutt munnlega fyrir Hæstarétti. Meðferð kærumála er mjög frábrugðin meðferð áfrýjaðra mála. Felast frávikin aðallega í því að málsmeðferð er yfirleitt skrifleg og gengur mun skjótar fyrir sig en meðferð áfrýjaðra mála.

Dómar Hæstaréttar eru endanlegir og verður þeim ekki skotið til annars dómstóls. Mál sem dæmt hefur verið í Hæstarétti verður því aðeins endurskoðað, að Endurupptökunefnd ákveði að það skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXXIV. og XXXV. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og XXVIII. og XXIX. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Upplýsingar um sögu Hæstaréttar, starfsemi, starfsfólk og dómhúsið má finna á heimasíðu réttarins. Þá hefur eins og áður segir verið gefinn út litprentaður bæklingur þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og húsakostur kynntur.